

УДК 371.3

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3-308-319

PROJECT ACTIVITY AS AN EFFECTIVE METHOD OF FORMING JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S KEY COMPETENCIES

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Andrii LYTUVYNOV,

PhD in Pedagogy, Associate
Professor

andrii.lytvynov@gnpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7914-9857>

Liubov DANYLEIKO,

Degree-Seeking Student

danyleiko.lyuba@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-0244-5699>

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University,

✉ 24, Kyiiska Str., Hlukhiv, Sumy
oblast, 41400, Ukraine

Андрій Литвинов,

кандидат педагогічних наук,
доцент

Любов ДАНИЛЕЙКО,

здобувачка вищої освіти

Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
✉ вул. Київська, 24, м. Глухів,
Сумська обл. 41400, Україна

Original manuscript received: October 26, 2023

Revised manuscript accepted: November 08, 2023

ABSTRACT

The article defines the urgency of the problem of using project activities in the content of the formation of key competencies of junior schoolchildren. It is noted that the features of the use of project activities in teaching younger students are to provide active, practical and creative learning. Project activities contribute to the development of various skills in children, such as critical thinking, problem-based thinking, communication skills, cooperation, and leadership.

By completing projects, students master the algorithms of innovative creative activity, learn to search, analyze and summarize information, apply knowledge, fill in gaps, and gain experience in solving creative problems. Of great importance in the process of project activities is the preparation of students for the presentation of the results of the project, that is, the ability to highlight the most important things in the work, select the most important materials for publication, and express their thoughts clearly and concisely. Project activities perform developmental and educational functions, have certain principles and influence the formation of children's special skills that help them get used to the requirements of the modern world.

The use of project activity methods in pedagogical work involves the transformation of the role of the teacher, who now acts not only as an interpreter of science and a carrier of new information, but also as a skillful organizer of systematic independent search activities of schoolchildren to gain knowledge, acquire skills and acquire skills and assimilate ways of mental activity. The role of the teacher in the implementation of projects varies depending on the stage of work on the project.

However, at each of these stages, the teacher acts as a facilitator, that is, an assistant. It does not transmit knowledge, but provides the thinking, search activity of the student.

The specifics of the work on the project are outlined, taking into account the age and psychological characteristics of the development of younger schoolchildren. The content is presented and examples of project and research activities are given on the example of the subject «I explore the world» in various educational and methodological complexes. A number of tips for preparing and conducting a lesson-project in primary school are proposed.

Keywords: project; project-based learning; project activity; project method; junior schoolchildren; primary school.

Вступ. Важливим чинником становлення та розвитку успішної та конкурентної держави є ефективне виховання молодого покоління. Його результативність значною мірою залежить від того, наскільки різноманітні форми і методи виховної та навчальної роботи стимулюють якісний розвиток навичок самоорганізації та самоуправління учнів. Зміни, що відбуваються в системі освіти, зумовили формування нових методів освіти, педагогічних технологій, що мають справу з персональним формуванням особистості, творчою ініціативою, умінням роботи з інформацією.

Чільне місце серед таких методів, знайдених в арсеналі світової педагогічної практики, які використовують на сьогоднішній день, є метод проєктів. В його основу покладено концепцію орієнтованості навчально-пізнавальної роботи школярів на результат, який отримують під час вирішенні тієї чи іншої практичної, або теоретичної важливої проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Розробкою проєктної технології займалися насамперед зарубіжні вчені. Її основоположником вважають Джона Д'юї, його послідовниками були В. Кіппатрік, Е. Коллінгс, Л. Левін, пізніше цим питанням займався й український вчений О. Коберник. Ці науковці лише сформулювали основні засади, схему проєкту, але й обґрунтували ефективність використання проєктної технології у закладах загальної середньої освіти.

Дослідженням використання проєктної діяльності в освітньому процесі займалися такі вчені: Є. Єжак, І. Журавська, І. Зайцева, І. Зозюк, О. Зосименко, І. Кохан, А. Литвинов, І. Пінчук, Л. Порохня.

Метод проєктів допомагає учням бачити зв'язки між різними предметами і використовувати їхні знання на практиці. Учні можуть застосовувати математичні навички у процесі вивчення природознавства або літератури.

Мета дослідження – визначити місце і роль проєктної діяльності в змісті формування ключових компетентностей молодших школярів.

Методи та методики дослідження: теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, систематизація й узагальнення даних.

Результати та дискусії. Метод проєктів у освітній технології є сукупністю навчально-пізнавальних прийомів, під час використання яких школярі набувають знання та навички у процесі планування і самостійного виконання певних практичних завдань з обов'язковими обговоренням та

презентацією отриманих результатів. Проектна технологія ґрунтується на позиції педагогіки прагматизму, це дозволяє реалізовувати принцип «навчання за допомогою діяльності», де діяльність виступає у якості творчої та активної роботи учня (Зеленська, 2013).

Для ефективної реалізації проектної діяльності необхідно проводити підготовку як вчителям, так і учням. Попередня підготовка учнів відіграє головну роль у реалізації окремо взятого проекту. Початковий етап роботи має ціллю набуття необхідних знань і вмінь. Саме тому організація проектної діяльності зазвичай передбачає проведення навчальних занять-тренінгів. З цією метою вчителі організують низку заходів: навчальні заняття, тренінги, ігри, бесіди та ін.

Метою таких занять є формування в учнів вміння визначати проблеми, які варто порушити, формування навичок роботи з різними доступними джерелами інформації; ознайомлення з типами інформаційних потоків для виокремлення важливих постачальників необхідної інформації з конкретної проблеми дослідження; розвиток вміння систематизувати, узагальнювати, класифікувати та критично осмислювати здобуту інформацію щодо обраної проблеми, створювати реферативні, огляду та аналітичні документи (Краснощок, 2007).

На таких заняттях учні набувають навичок планування власної роботи та прогнозування її результатів. Важливе значення у процесі проектної діяльності відводиться також підготовці учнів до презентації результатів проекту, тобто вміння виділяти найголовніше в роботі, відбирати найважливіші матеріали для оприлюднення, чітко та лаконічно висловлювати свої думки. Продуктивна реалізація проекту неможлива без попередньої підготовки учнів, набуття ними необхідних знань та вмінь.

Проектна діяльність у системі позакласної виховної роботи поділяється на три етапи: початковий, основний, заключний. На початковому етапі учень або група учнів вибирає проблему; планує свою діяльність; прогнозує її результати; розподіляє обов'язки. Основним етапом проектної діяльності передбачається: системне дослідження проблеми; збір і опрацювання отриманої інформації; вирішення проблеми. Заключним етапом є підготовка учня або групи учнів до презентації проекту; аналіз роботи над проектом; підведення підсумків; представлення результатів своєї діяльності перед аудиторією; оцінювання проектної діяльності (Онопрієнко, 2007:45).

Під час вибору проблеми необхідно враховувати певні чинники: її актуальність; перспективність вирішення проблеми; реальність і законність процесу вирішення проблеми. Етап обговорення та вибору проблеми дослідження є досить відповідальним, адже його результати впливають на подальшу реалізацію проекту. Важливо акцентувати увагу на тому, що вибір теми має здійснюватись безпосередньо учнями та бути підтриманим більшістю учасників проекту.

На думку О. Франчука, навчання на основі проекту передбачає: застосування учнями знань та навичок з метою вирішення реальних

проблем реального світу; підвищення рівня відповідальності учнів за виконання певного обсягу роботи; виконання вчителями ролі тренера та фасилітатора дослідження, а також проведення рефлексій; роботу учнів у парах та/або групах (Франчук, 2009).

Оскільки навчання – це свого роду соціальна активність, яку здійснюють в рамках учнівських груп, шляхом реалізації методів проєктного навчання учні мають змогу використовувати не лише набуті знання з окремих навчальних дисциплін, а й вчитися вести переговори, обговорювати та приймати спільні рішення, нести відповідальність за них та разом рефлексувати над результатами роботи (Мантула, 2008).

Проєктна діяльність дає можливість вчителям побачити учнів у іншому ракурсі, допомогти їм розвинути свої здібності, що інколи неможливо зробити на традиційному уроці. Окрім цього, метод проєктного навчання завжди реалізовується через міждисциплінарні зв'язки, що виходять за рамки програми одного предмету. Це суттєво розширює можливості вчителя, а учні виконують завдання, у процесі вирішення яких набувають практичних навичок, непередбачених в теоретичній частині освітнього процесу.

Навчання відбувається природним шляхом, ненав'язливо, адже цілком є не вивчення, а виконання завдання, отримання результату, що є цінною мотивацією.

До переваг проєктного навчання для молодших школярів можна віднести: традиційний клас трансформується у відкритий навчальний простір, в якому учні самі собі задають темп; у процесі виконання проєкту школярі відчувають та реалізують потребу до самонавчання та самовдосконалення; учні мають можливість самостійно проходити всі етапи створення проєкту: від вибору ідеї, створення моделей майбутнього продукту до стадії реалізації (Забродська, 2007).

Позитивними перевагами для вчителів можуть бути: надання вчителям можливості проєктування та реалізації позитивних стосунків з учнями за умов нової форми навчального процесу; підбір учням ролей, які підкреслюють їх індивідуальність і талант.

Звичайно, на фоні переваг існує також ймовірна небезпека застосування цього методу – ризик невиконання навчальної мети, безрезультативність. Проте такого варіанту можливо уникнути за умови детального планування процесу (Авдєєва, 2005).

Основним, на нашу думку, у плануванні навчального проєкту є: 1. Визначення навчальних цілей. 2. Планування «що» та «як», а не «коли». 3. Планування способів публічної презентації результатів виконаного проєкту.

Використання у педагогічній роботі методів проєктної діяльності передбачає трансформацію ролі вчителя, який тепер стає організатором проєктної діяльності. Визначаючи роль та місце педагога в процесі організації проєктної діяльності учнів молодших класів, можна визначити систему його дій: обрання потрібного рівня проведення дослідження

залежно від ступеня розвитку мислення школяра; поєднання індивідуальних та колективних форм проведення досліджень на уроці та поза ним; формування проблемних ситуацій, які залежать від рівня, цілей дослідження та ролі в структурі уроку (Голубенко, 2007).

Вчитель виконує роль не лише інтерпретатора науки та носія нової інформації, але і вмілого організатора систематичної самостійної пошукової діяльності школярів з отримання знань, набуття вмій та навичок і засвоєння способів розумової діяльності.

Роль вчителя під час виконання проєктів змінюється залежно від етапу роботи над проєктом. Проте на кожному з цих етапів педагог виступає фасилітатором, тобто помічником. Він не передає знання, а забезпечує мисленнєву, пошукову діяльність школяра з використанням:

- консультування. У процесі моделювання різних ситуацій, трансформації освітнього середовища учитель зацікавлює та спонукає учнів до постановки запитань, роздумів, самостійного оцінювання діяльності. Під час реалізації проєктів учитель виступає консультантом, якому варто утримуватися від підказок, навіть коли зрозуміло, що учні «щось роблять не так»;

- мотивації. Високий рівень мотивації є основою успішної роботи над проєктом. Під час роботи вчителю варто дотримуватися принципів, які розкривають перед учнями ситуацію проєктної діяльності як ситуацію вибору і свободи самовизначення;

- фасилітування. Допомога учням в процесі роботи над проєктом виражається не в передаванні знань і навичок, які можуть бути реалізовані у проєктній діяльності, а в тому, що їх мінімальний набір учень засвоює на уроках, які передують роботі над проєктом; інші необхідні факти учень отримує, працюючи над збором інформації на всіх етапах проєкту. Вчитель також не використовує оціночну форму для обговорення недоліків чи помилок в діях учнів, на хибності проміжних результатів. Вчитель провокує на запитання, роздуми, самостійну оцінку діяльності, моделювання різних ситуацій;

- спостереження. Спостереження, яке проводить вчитель, спрямоване на отримання такої інформації, яка дозволить учителю в майбутньому продуктивно працювати під час консультування, і стане основою його дій з оцінювання рівня сформованості компетентностей учнів (Зеленська, 2013).

Роль учнів в освітньому процесі зазнає трансформації в роботі над проєктом: вони є активними його учасниками, а не пасивними спостерігачами. Тобто учень стає суб'єктом діяльності. При цьому школярі вільні у виборі способів і видів діяльності для досягнення поставленої мети. Їм ніхто не нав'язує методів роботи.

Кожен з учнів має право: не брати участі в жодному з поточних проєктів; брати участь одночасно в кількох проєктах; у будь-який момент почати новий проєкт.

Роль учня під час виконання проєкту також змінюється залежно від етапів роботи. Але на всіх етапах здобувач освіти:

– вибирає (приймає рішення). Варто пам'ятати, що даючи право вибору, вчитель не лише мотивує учня, а й формує в нього почуття причетності. Вибір повинен закріплюватися у свідомості учня як усвідомлений процес прийняття відповідальності.

– вибудовує систему взаємовідносин з однокласниками, учителем. Мова йде не лише про участь у командній роботі. Взаємодія з учителем дає змогу освоїти ще одну роль. Вихід за межі школи з метою пошуку інформації або для її перевірки змушує вступати у контакт із дорослими та однолітками з новою позиції. Стосовно дорослих людей відбувається перехід із позицій соціальної інфантильності на позиції взаємної співпраці.

– оцінює. На кожному етапі виникають різні схеми оцінювання. Учень оцінює інформацію з позиції її користі для проекту, запропоновані ідеї з позиції їх реалістичності. Також він оцінює продукт своєї роботи і себе в процесі цієї роботи. З метою навчання школярів адекватної оцінки себе та інших необхідно давати їм можливість міркувати над тим, що дала кожному участь та робота у проекті, якими є складові успіху, що не вдалося реалізувати (непорозуміння, відсутність необхідної інформації тощо). Навіть проект, який не вдався, має важливе позитивне педагогічне значення. Аналіз об'єктивних та суб'єктивних причин невдачі, негативних наслідків роботи, розуміння помилок підсилюють мотивацію для подальшої діяльності, до прикладу, формують особистісний інтерес до нових знань, якщо негативний результат проекту зумовлений неправильним тлумаченням інформації або використання неперевірених даних. Таке осмислення та рефлексія дозволяють сформувати оцінку навколишнього світу і себе в ньому (мікро- і макросоціумі) (Землянська, 2005).

Для формування проектних умінь користуються двома видами визначених занять.

Перший вид – проектний урок, що є безпосередньо роботою над проектом. Це спеціально виділені класні години.

Кількість годин та форма проведення уроків такого виду залежать від роду проекту. Під час виконання передбачається високий рівень самостійності учнів. Предметні знання при цьому поглиблюються та закріплюються.

Другий вид – урок, на якому використовуються проекти, виконані учнями або групою учнів у позаурочний час, або міжпредметні проекти.

На таких уроках учні презентують свій проект. Презентація є важливою навичкою, яка розвиває мовлення, асоціативне мислення, рефлексію. Учні звикають до того, що коли здана робота виконана, варто розказати про отримані у процесі роботи результати, зроблені висновки, зробити рекламу своєї роботи.

Таким чином, оволодіння проектуванням відбувається не лише при роботі над цілісним проектом на уроці, але й під час включення в традиційний урок елементів проектної діяльності або якоїсь з частин проекту.

Організація проектної діяльності в позаурочній роботі реалізовується завдяки діяльності факультативів, різних гуртків, самостійного дослідження.

До очікуваних результатів реалізації програми можна віднести:

– результат першого рівня (аналіз набутих учнем знань, розуміння реальності і повсякдення): набуття учнями знань про основи проектної діяльності, правила ведення комунікації; формування вмінь працювати в парах та групах; використання різних способів взаємодії учнів та вчителя; оволодіння способами самостійного пошуку інформації та її обробки.

– результат другого рівня (формування позитивного відношення учнів стосовно базових цінностей суспільства та соціальної реальності): наголошення на важливості ціннісного ставлення учнів між собою; формування вміння захищати свою позицію; розвиток навичок вільного, відкритого діалогу в групах та парах в ході роботи над проектом.

– результат третього рівня (набуття учнями досвіду самостійних соціальних дій): набуття школярами досвіду самоорганізації та організації спільної роботи з іншими; набуття навичок управління процесом спілкування з іншими людьми; набуття досвіду самоідентифікації у суспільному середовищі та оволодіння навичками надання допомоги іншим учням, у процесі роботи над проектом (Мантула, 2008).

Для кожного класу визначена своя специфіка роботи над проектом, з урахуванням вікових та психологічних особливостей розвитку молодших школярів.

У першому класі робота над проектом неможлива, оскільки діти не мають навичок читання, письма, аналізу.

Тому у першому півріччі доцільним є підготовчий етап, який містить: творчі роботи учнів, усні розповіді, в яких діти з допомогою вчителя поступово вчать аналізувати, міркувати, виокремлювати головне.

У другому півріччі діти вже вміють читати, мають початкові навички письма, можуть формулювати запитання і відповідати на них. Отже, існує можливість розширення рамок роботи над проектом і включити в нього збір інформації відповідно до плану, складеного разом з учителем.

Враховуючи особливості розвитку учнів молодших класів, першокласникам пропонуються теми, які їм важливі та значимі. Наприклад: «Моє ім'я», «Мій день», «Моя сім'я», «Моя улюблена пора року» та інші.

На другому році навчання учні вже володіють здатністю не лише збору інформації з усних джерел, але й навичкою користування додатковими джерелами інформації, деякою мірою самостійно виконувати завдання проекту, але сам процес здійснюється під керівництвом учителя. На цьому етапі діти можуть самостійно обирати тему (за заздалегідь запропонованим переліком), передавати основні тези дослідженого матеріалу за допомогою малюнків, моделей, макетів, схем, робити висновки про проект. Починаючи з другого семестру другого класу, варто приступати до роботи над об'ємними довгостроковими проектами.

У третьому класі робота над проектами стає більш усвідомленою. Діти вже можуть працювати з літературою (довідниками, енциклопедіями, збірниками), усну інформацію передавати у письмовому вигляді.

Для учнів третього класу можна влаштувати конкурс проєктів на вільну тему. Учні самостійно обирають проблему та визначають тему персонального проєкту. Але учень обов'язково обговорює з учителем свій план роботи над проєктом.

У четвертому класі робота над проєктами виходить на новий рівень, стає більш аналітичною. Учні можуть робити детальний аналіз, вибирати головне з загального потоку інформації та самостійно оформляти проєкт (Навчальні програми..., 2018).

Варто зазначити, що роботу над проєктами в усіх класах об'єднує така риса, як реалізація міжпредметних зв'язків. Працюючи над проєктом, учні не обмежуються вивченням матеріалу з якогось одного зі шкільних предметів, знання з кожної галузі переплітаються і доповнюють одна іншу.

Крім того, проєктна діяльність сприяє розвитку комунікативних навичок учнів. Вони навчаються ефективно взаємодіяти з однокласниками, обговорювати ідеї, аргументувати свої думки, вміти слухати та брати до уваги чужі точки зору. Це сприяє розвитку вмінь співпрацювати та досягати загальних цілей (Пальшкова, 2004).

Розглянемо зміст проєктно-дослідницької діяльності з предмету «Я досліджую світ» у різних навчально-методичних комплексах. Теми проєктів можуть бути такі:

1. Сезонні зміни. Дослідити, як змінюються рослини, тварини і погода в різні пори року. Вивчити, які зміни відбуваються з природою і як це впливає на життя людей.

2. Моє рідне місто або село. Вивчити історію та географію рідного міста або села. Дослідити цікаві місця, пам'ятники, традиції та інші особливості місцевої культури.

3. Різноманіття живих організмів. Дослідити різноманіття рослин і тварин, вивчити їх особливості, особливі адаптації до середовища проживання. Вивчити різні види живих істот і зрозуміти, як вони взаємодіють один з одним.

4. Екологічні проблеми. Розглянути різні проблеми навколишнього середовища, такі як забруднення повітря, води та ґрунту, зникнення видів тощо. Діти можуть дослідити можливі причини цих проблем і придумати шляхи їх вирішення.

5. Космос. Ознайомити дітей з космосом і дослідити планети, зірки та інші об'єкти космічного простору. Вивчити різні аспекти пов'язані з космосом, зокрема, астрономія, космічні дослідження та можливість існування життя на інших планетах.

6. Енергозбереження. Дослідити, що таке енергія та як її можна ефективно використовувати. Вивчити різні джерела енергії, наприклад сонячну, вітрову та гідроенергію, і допомогти зрозуміти, як ми можемо економити енергію у повсякденному житті.

7. Цікавинки про тварин. Учні можуть розібрати книги або ресурси з ілюстраціями тварин. Кожен учень обирає тварину, про яку хоче дізнатися більше. Вони можуть дослідити про тварину інформацію, таку

як місце проживання, тип харчування, тіла та особливості поведінки. Потім учні можуть поділитися своїми відкриттями зі своїми однокласниками та створити виставку або презентацію про тварин.

8. Дослідження води. Учні можуть дослідити різні джерела води, такі як струмки, озера або ставки. Здобувачі освіти можуть збирати проби води з різних джерел та досліджувати їх якість, використовуючи прості тести. Учні можуть досліджувати вплив людської діяльності на водні екосистеми та приймати рішення про збереження водних ресурсів.

Ці проекти допоможуть учням розвинути дослідницькі навички та навички спостереження, що сприятиме пізнавальному розвитку і здатності учнів робити висновки на підставі своїх спостережень.

Ми пропонуємо такі етапи роботи над проектом «Мій домашній улюбленець» (табл.1).

Таблиця 1

Етапи роботи над проектом «Мій домашній улюбленець»

Назва проєкту	Структура етапу	Партнери в реалізації проєкту
Підготовчий	Діагностування зацікавлень, потреб, схильностей учнів; вибір теми, формулювання мети; складання плану роботи	Вчитель
Інформаційно-діагностувальний	Робота з розвитку навичок пошукової, рефлексивної діяльності учнів; формування уміння ставити завдання.	Вчитель
Аналітичний	Консультування учнів щодо виконання проєкту; формування вміння, аналізувати й систематизувати зібраний матеріал; підготовка учнів до компонування матеріалу.	Вчитель
Узагальнювальний	Сформувати вміння аналізу й самоаналізу участі в проєкті, підготувати презентацію результатів проєкту.	Вчитель
Завершальний	Організувати обговорення процесу й результату роботи над проєктом; оцінити особистий внесок кожного у спільну роботу.	Вчитель

Отже, особливості використання проєктної діяльності у навчанні молодших школярів полягають у забезпеченні активного, практичного та творчого навчання. Проєктна діяльність сприяє розвитку різних вмінь та навичок у дітей, таких як критичне мислення, проблемне мислення, комунікативні навички, співпраця та лідерство.

Під час підготовки та проведення уроку-проєкту рекомендуємо дотримуватись порад, виокремлених нами в процесі проведеного дослідження:

1. Забезпечити ясні й чіткі інструкції: Дайте учням чіткі, зрозумілі та конкретні інструкції щодо завдань та очікувань. Переконайтеся, що учні розуміють, що саме вони повинні робити та яким чином представити результати своїх досліджень.

2. Дайте можливість учням обирати тему: Запропонуйте учням можливість вибрати тему, яка їм цікава. Це стимулюватиме їх зацікавленість і мотивацію у роботі.

3. Організувати співпрацю та колективну роботу: Поділити учнів на команди або партнерів для спільного виконання проєкту. Це надасть їм можливість спільно працювати, обговорювати ідеї та допомагати один одному.

4. Надати ресурси та підтримку: Забезпечити учням необхідні ресурси, такі як доступ до книг, Інтернету, матеріалів для експериментів або інших джерел інформації. Також надати їм підтримку та допомогу під час виконання завдань, якщо вони цього потребують.

5. Забезпечити можливість демонстрації результатів: Дайте учням можливість показати свої результати та поділитися ними зі всім класом або школою. Це стимулюватиме їх досягнення та розвиватиме навички публічного виступу.

Висновки. Аналіз теоретичних джерел із психолого-педагогічної літератури підтвердив важливість використання методу проєктів у початковій школі, адже він сприяє розвитку ключових компетентностей, таких як критичне мислення, комунікаційні вміння, проблемне мислення, творчість, самоорганізація та інші. Учні набувають навички самостійної роботи, розв'язання проблем, критичного мислення та комунікації з іншими людьми.

Подальших наукових розвідок потребує питання упровадження проєктних технологій у закладах загальної середньої освіти, а також у закладах вищої освіти в систему підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання методу проєктів у професійній діяльності.

Література

1. Авдеєва І. Чи не заважають учні творчому вчителю? Творча педагогічна діяльність як чинник психотравматизації вчителя. *Гуманітарні науки*. 2005. №2. С. 105-110.
2. Голубенко М. К. Проєктна діяльність у школі. Київ, 2007. 128 с.
3. Забродська Л. М., Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д., Хоружа Л. Л. Інформаційно-методичне забезпечення проєктно-технологічної діяльності вчителя: науково-методичний посібник. Харків, 2007. 208 с.
4. Зеленська О. Використання інноваційних технологій на уроках у початковій школі. *Початкова школа*. 2013. № 15. С. 47-48.
5. Землянська Е. Н. Навчальні проєкти молодших школярів. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 77.
6. Краснощок І. Професійно-особистісний саморозвиток майбутнього вчителя як складова педагогічної освіти. *Рідна школа*. 2007. № 4. С. 24-27.
7. Мантула Т. І. Проєктні технології: теорія і практика. Кіровоград, 2008. 150 с.
8. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. Київ, 2018. 392 с.
9. Онопрієнко О. Проєкти в початковій школі : тематика та розробка занять. Київ, 2007. 128 с.
10. Пальшкова І. О. Поняття та сутність професійно-педагогічної діяльності. *Педагогіка*. 2004. № 9. С. 26-38.
11. Франчук О. В. Інноваційні технології на уроках читання: Методична система ЧПКМ (Читання письмо критичне мислення). Харків, 2009. 192 с.

References

1. Avdeieva, I. (2005). *Chy ne zavazhaiut uchni tvorchomu vchyteliv? Tvorcha pedahohichna diialnist yak chynnyk psyhotravmatyzatsii vchytelia* [Do students get in the

way of a creative teacher? Creative Pedagogical Activity as a Factor of Teacher's Psychotraumatization]. *Humanitarni nauky – Humanities*, № 2, 105-110. [in Ukrainian].

2. Holubenko, M. K. (2007). *Proiektna diialnist u shkoli* [Project activities at school]. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Zbrodska, L. M., Onopriienko, O. V., Tsybalaru, A. D., Khoruzha, L. L. (2007). *Informatsiino-metodychne zabezpechennia proiektno-tekhnologichnoi diialnosti vchytelia: naukovu-metodychnyi posibnyk* [Information and Methodological Support of Teacher's Design and Technological Activities: Scientific and Methodological Manual]. Kharkiv. [in Ukrainian].

4. Zelenska, O. (2013). *Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii na urokakh u pochatkovii shkoli* [Use of Innovative Technologies in Primary School Lessons]. *Pochatkova shkola – Primary school*, № 15, 47–48. [in Ukrainian].

5. Zemlianska, E. N. (2005). *Navchalni proiekti molodshykh shkoliariv* [Educational projects of junior schoolchildren]. *Pochatkova shkola – Primary school*, № 9, 77. [in Ukrainian].

6. Krasnoshchok, I. (2007). *Profesiino-osobystisnyi samorozvytok maibutnoho vchytelia yak skladova pedahohichnoi osvity* [Professional and Personal Self-Development of the Future Teacher as a Component of Pedagogical Education]. *Ridna shkola – Ridna shkola*, № 4, 24-27. [in Ukrainian].

7. Mantula, T. I. (2008). *Proiektni tekhnolohii: teoriia i praktyka* [Project Technologies: Theory and Practice]. Kirovohrad. [in Ukrainian].

8. Navchalni prohramy... (2018). *Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnikh navch. zakl. iz navchanniam ukrainskoiu movoiu. 1-4 klasy* [Curricula for secondary schools with instruction in the Ukrainian language. Grades 1-4]. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Onopriienko, O. (2007). *Proiekti v pochatkovii shkoli : tematyka ta rozrobka zaniat* [Projects in Primary School : Topics and Lesson Development]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Palshkova, I. O. (2004). *Poniattia ta sutnist profesiino-pedahohichnoi diialnosti* [The Concept and Essence of Professional and Pedagogical Activity]. *Pedahohika – Pedagogy*, № 9, 26–38. [in Ukrainian].

11. Franchuk, O. V. (2009). *Innovatsiini tekhnolohii na urokakh chytannia: Metodychna systema ChPKM* [Innovative Technologies in Reading Lessons: Methodical System of RWKT]. Kharkiv. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті визначено актуальність проблеми використання проєктної діяльності в змісті формування ключових компетентностей молодших школярів. Зазначається, що особливості використання проєктної діяльності у навчанні молодших школярів полягають у забезпеченні активного, практичного та творчого навчання. Така діяльність сприяє розвитку різних вмінь та навичок у дітей, зокрема критичного мислення, проблемного мислення, комунікативних навичок, співпраці та лідерства.

Виконуючи проєкти, учні опановують алгоритми інноваційної творчої діяльності, вчать ся шукати, аналізувати та узагальнювати інформацію, застосовувати знання, заповнювати прогалини, набуття досвіду у вирішенні творчих завдань. Важливе значення у процесі проєктної діяльності відводяться підготовці учнів до презентації результатів проєкту, тобто вміння виділяти найголовніше в роботі, відбирати найважливіші матеріали для оприлюднення, чітко та лаконічно висловлювати свої думки. Проєктна діяльність виконує розвивальну та виховну функції, має певні принципи та впливає на формування у дітей спеціальних навичок, які допомагають їм звикнути до вимог сучасного світу.

Використання у педагогічній роботі методів проєктної діяльності передбачає трансформацію ролі вчителя, який тепер виступає не лише в ролі інтерпретатора науки та носія нової інформації, але і вмітим організатором

систематичної самостійної пошукової діяльності школярів з отримання знань, набуття вмінь та навичок і засвоєння способів розумової діяльності. Роль вчителя під час виконання проєктів змінюється залежно від етапу роботи над проєктом. Проте на кожному з цих етапів педагог є фасилітатором, тобто помічником. Він не передає знання, а забезпечує мислення, пошукову діяльність школяра.

Окреслено специфіку роботи над проєктом з урахуванням вікових та психологічних особливостей розвитку молодших школярів. Подано зміст та наведено приклади проєктно-дослідницької діяльності на прикладі навчального предмету «Я досліджую світ» у різних навчально-методичних комплексах. Запропоновано низку із підготовки та проведення уроку-проєкту в початковій школі.

Ключові слова: проєкт, проєктне навчання, проєктна діяльність, метод проєктів, молодші школярі, початкова школа.